

Εικόνα: Αποκατάσταση της αρχικής μορφής του καθολικού της Μονής Βλατάδων (κατά Α. Ξυγγόπουλο).

χτιστήκε γύρω στα 1360. Η ανακτομένη ορεινή περιοχή στο ανατολικό άκρο της πόλης, που ονομάζεται «Πύργος του Πιρρικού», είναι γνωστή για το ανάκτορό της, που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη. Τα τείχη της Θεσσαλονίκης στη διάρκεια της δισχιλιετούς ιστορίας τους βρισκόταν πάντα σε άμεση συνάρτηση με το ευρύτερο πολιτικό – οικονομικό και φυσικό περιβάλλον. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αποτυπώνονται στο σώμα τους, μέσα από την ποιότητα και πληρότητα της κατασκευής ή της συντήρησής τους, τόσο η οικονομική ευρωστία ή ανέχεια όσο και οι πολιορκίες και οι φυσικές καταστροφές. Τον 7ο αι, τα σύνορα της αυτοκρατορίας μεταβάλλονται σημαντικά. Συγχρόνως υπάρχουν μεταβολές και αναδιοργανώνονται οι θεσμοί στην κατεύθυνση τόσο της προστασίας της εδαφικής ακεραιότητας όσο και της διασφάλισης των θαλάσσιων και χερσαίων επικοινωνιών. Η Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζει στα τέλη του 6ου και στις πρώτες δεκαετίες του 7ου αι επιθέσεις και πολιορκίες από Αβάρους και Σλάβους. Το 620, περίπου, η πόλη πλήττεται από ισχυρό σεισμό που καταστρέφει πολλά κτίρια της πόλης και μέρος των τειχών. Περί τα μέσα του 7ου αι μεγάλα τμήματα των τειχών επισκευάζονται ή ανεγείρονται εκ νέου και έχουν συνδεθεί με τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη.

3. ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΠΙΡΡΙΚΟΥ

Το τείχος ανακτομένης ορεινής περιοχής στο ανατολικό άκρο της πόλης, που ονομάζεται «Πύργος του Πιρρικού», είναι γνωστή για το ανάκτορό της, που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη. Τα τείχη της Θεσσαλονίκης στη διάρκεια της δισχιλιετούς ιστορίας τους βρισκόταν πάντα σε άμεση συνάρτηση με το ευρύτερο πολιτικό – οικονομικό και φυσικό περιβάλλον. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αποτυπώνονται στο σώμα τους, μέσα από την ποιότητα και πληρότητα της κατασκευής ή της συντήρησής τους, τόσο η οικονομική ευρωστία ή ανέχεια όσο και οι πολιορκίες και οι φυσικές καταστροφές. Τον 7ο αι, τα σύνορα της αυτοκρατορίας μεταβάλλονται σημαντικά. Συγχρόνως υπάρχουν μεταβολές και αναδιοργανώνονται οι θεσμοί στην κατεύθυνση τόσο της προστασίας της εδαφικής ακεραιότητας όσο και της διασφάλισης των θαλάσσιων και χερσαίων επικοινωνιών. Η Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζει στα τέλη του 6ου και στις πρώτες δεκαετίες του 7ου αι επιθέσεις και πολιορκίες από Αβάρους και Σλάβους. Το 620, περίπου, η πόλη πλήττεται από ισχυρό σεισμό που καταστρέφει πολλά κτίρια της πόλης και μέρος των τειχών. Περί τα μέσα του 7ου αι μεγάλα τμήματα των τειχών επισκευάζονται ή ανεγείρονται εκ νέου και έχουν συνδεθεί με τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη.

2. ΜΟΝΗ ΒΑΤΑΩΝ

Το τείχος ανακτομένης ορεινής περιοχής στο ανατολικό άκρο της πόλης, που ονομάζεται «Πύργος του Πιρρικού», είναι γνωστή για το ανάκτορό της, που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη. Τα τείχη της Θεσσαλονίκης στη διάρκεια της δισχιλιετούς ιστορίας τους βρισκόταν πάντα σε άμεση συνάρτηση με το ευρύτερο πολιτικό – οικονομικό και φυσικό περιβάλλον. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αποτυπώνονται στο σώμα τους, μέσα από την ποιότητα και πληρότητα της κατασκευής ή της συντήρησής τους, τόσο η οικονομική ευρωστία ή ανέχεια όσο και οι πολιορκίες και οι φυσικές καταστροφές. Τον 7ο αι, τα σύνορα της αυτοκρατορίας μεταβάλλονται σημαντικά. Συγχρόνως υπάρχουν μεταβολές και αναδιοργανώνονται οι θεσμοί στην κατεύθυνση τόσο της προστασίας της εδαφικής ακεραιότητας όσο και της διασφάλισης των θαλάσσιων και χερσαίων επικοινωνιών. Η Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζει στα τέλη του 6ου και στις πρώτες δεκαετίες του 7ου αι επιθέσεις και πολιορκίες από Αβάρους και Σλάβους. Το 620, περίπου, η πόλη πλήττεται από ισχυρό σεισμό που καταστρέφει πολλά κτίρια της πόλης και μέρος των τειχών. Περί τα μέσα του 7ου αι μεγάλα τμήματα των τειχών επισκευάζονται ή ανεγείρονται εκ νέου και έχουν συνδεθεί με τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη.

4. ΠΛΥΝΑΝΑΣ ΠΑΛΑΙΟΝΟΤΙΑΣ

1. ΠΥΡ(ΡΟΥ) ΕΡΓΟ

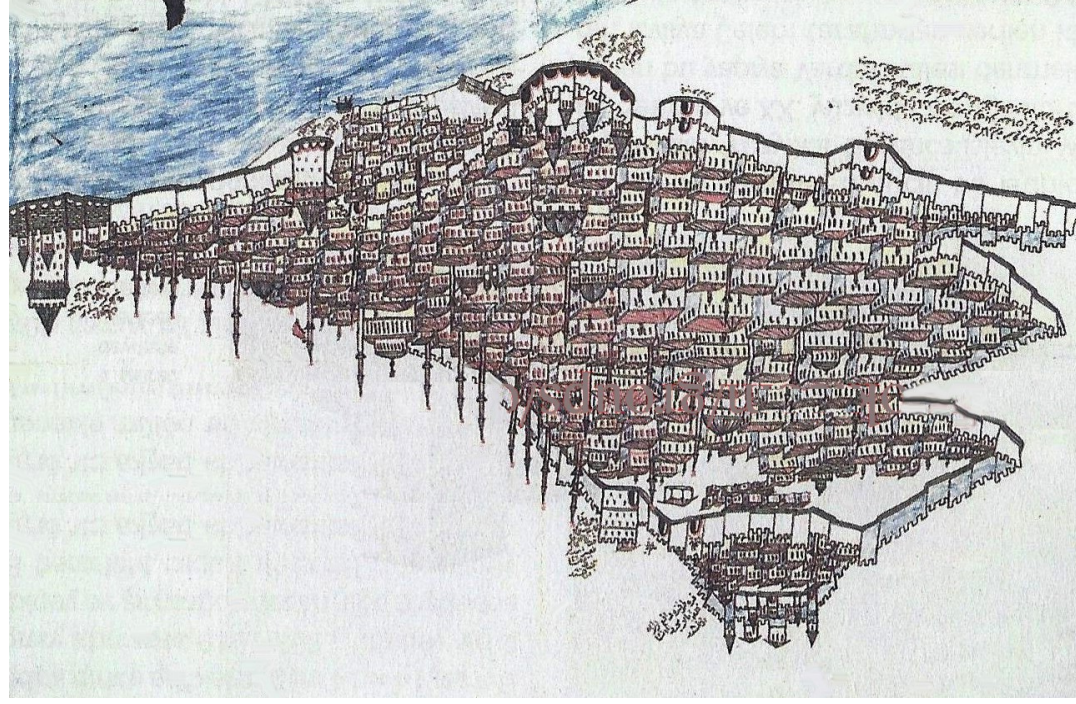
Το τείχος ανακτομένης ορεινής περιοχής στο ανατολικό άκρο της πόλης, που ονομάζεται «Πύργος του Πιρρικού», είναι γνωστή για το ανάκτορό της, που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη. Τα τείχη της Θεσσαλονίκης στη διάρκεια της δισχιλιετούς ιστορίας τους βρισκόταν πάντα σε άμεση συνάρτηση με το ευρύτερο πολιτικό – οικονομικό και φυσικό περιβάλλον. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αποτυπώνονται στο σώμα τους, μέσα από την ποιότητα και πληρότητα της κατασκευής ή της συντήρησής τους, τόσο η οικονομική ευρωστία ή ανέχεια όσο και οι πολιορκίες και οι φυσικές καταστροφές. Τον 7ο αι, τα σύνορα της αυτοκρατορίας μεταβάλλονται σημαντικά. Συγχρόνως υπάρχουν μεταβολές και αναδιοργανώνονται οι θεσμοί στην κατεύθυνση τόσο της προστασίας της εδαφικής ακεραιότητας όσο και της διασφάλισης των θαλάσσιων και χερσαίων επικοινωνιών. Η Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζει στα τέλη του 6ου και στις πρώτες δεκαετίες του 7ου αι επιθέσεις και πολιορκίες από Αβάρους και Σλάβους. Το 620, περίπου, η πόλη πλήττεται από ισχυρό σεισμό που καταστρέφει πολλά κτίρια της πόλης και μέρος των τειχών. Περί τα μέσα του 7ου αι μεγάλα τμήματα των τειχών επισκευάζονται ή ανεγείρονται εκ νέου και έχουν συνδεθεί με τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) και, πιθανόν, τον Πατριάρχη Πύρρο ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα που χωρίζει την πόλη από την ακρόπολη.

5. Διάμεσο τείχος, μεταξύ Ακρόπολης και Άνω Πόλης

Από τη θέση του Τριγώνιου εκτείνεται το τείχος που διαχωρίζει την Άνω Πόλη από την περιοχή της Ακρόπολης, έφτασε δε έως απέναντι από την είσοδο της Μονής Βλατάδων, που σώζεται ορθώγωνιος πύργος (απέναντι από το διάμεσο τείχος με το τείχος της Ακρόπολης που σχε-συνδέει το δυτικό τείχος της Ακρόπολης με το διάμεσο τείχος, φέρει επιγραφή που ο σχε-τίζεται με τη μελέτη επεμβάσεων στην Ακρόπολη κατά τον 12ο αιώνα. Τα ονό-ματα που αναφέρονται σε αυτήν, του Ανδρονίκου Λαπαρό και του Μιχαήλ Προσούχ, είναι γνωστά από την εποχή των Κομνηνών (γύρω στα 1167). Περιήρτου συλλέγοντας του είναι ο πύργος που βρίσκεται προς Β. και ανελύκει το διάμεσο τείχος με το τείχος της Α-κρόπολης. Στη δυτική του όψη ανοίγονταν η κύρια, από τα δυτικά, πύλη από την οποία προς την ακρόπολη (φραγμένη τώρα) στην οποία, πιθανόν, αναφέρεται ο Ευστάθιος Θεσσαλονίκης όταν περιγράφει τις δραματικές στιγμές που οι Νορμανδοί εισέβαλαν στην Ακρόπολη (1185). Στο τούτο υπέθεσε ότι σώζονται σπαραγμάτια τοιχογραφίας και δύο επιγραφών που χρονολογείται, σύμφωνα με τους μελετητές, γύρω στα 1350 εποχή συμβασιλείας των Ιωάννη Ε' και Ιωάννη Καντακουζηνού μετά το τέλος των Ζη-λωτικών

- Βελήνης Γ. (1998) Τα τείχη της Θεσσαλονίκης. University Studio Press,
- Παϊσιδίου Μελίνα - Χατζηιωαννίδης Αλέξανδρος, (2009) Αρχαιολογικές πα-ρατηρήσεις στα βόρεια τείχη της Θεσσαλονίκης. Μακεδονικά, Τομ38.
- Σβώρωνου Ελένη, (2006) Διαδρομές στην Ιστορία: Θεσσαλονίκη. ΙΜΕ - E-ρευνητές
- Αποτυπώματα -impressions: Η Βυζαντινή Θεσσαλονίκη σε φωτογραφίες και σχέδια της Βρετανικής Σχολής Αθηνών (1888-1910), Κατάλογος έκθεσης
- Η ΑΝΩ ΠΟΛΗ από την ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ στα ΤΕΙΧΗ της ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ και στις ΠΑΡΥΦΕΣ των ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΤΕΙΧΩΝ. ΣΟΣ ΠΕΡΙΠΛΑΤΟΣ: <http://tinyurl.com/hvd75h>
- Ακολουθήστε τον Οδύσσεια: Θεματικές Ενότητες: <http://tinyurl.com/zvohzqf>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

«ΚΑΣΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΕΙΕΣ. ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ»

«Περπατώντας πλάι στα τείχη της Θεσσαλονίκης

Βιωματικό εργαστήριο με διαδρομή από τον Πύργο Τριγώνιου έως τη Μονή Βλατάδων

Ότι η πόλη έχει ψυχή, είμαι ο τελευταίος που θα το αρνηθεί. Αλλά δεν είναι αυτή που θα έρθει να σε βρει. Αν δεν την αναζητήσεις ο ίδιος, ίσως δεν μάθεις ποτέ ότι υπάρχει. Αν θέλεις να γνωρίσεις την ψυχή της πόλης, πρέπει να την ψάξεις και μάλιστα επίμονα. Να μην αφήνεις ούτε στιγμή τον εαυτό σου χωρίς το ερώτημα, τι ήταν εδώ παλαιότερα, ποιοι έζησαν πριν από μας. Ν' αμφισβητείς αυτό που βλέπεις για χάρη του αόρατου. Να προσπερνάς αυτούς που σου μιλούν για χάρη αυτών που δεν έχουν πια φωνή, ούτε και υλική υπόσταση. Τα ίχνη υπάρχουν, κρυμμένα σε αρχεία και παλαιές εικόνες. Αλλά χωρίς εσένα, δεν αζίζουν τίποτε».

Ευάγγελος Χεκίμογλου

«Το όμορφο αυτό φρούριο ακουμπάει πάνω σε εννιά λόφους και βραχώδη υψώματα. Στις τρεις πλευρές του έχει συνολικά: οκτώ πύλες και χωρίζεται σε έξι διαμερίσματα, που -όμως- αποτελούν ένα αγαλίδι. Οι έξη τομείς του φρουρίου είναι με τη σειρά: το Κουλέ της πόλης, του Βαρδάρη, της Καλαμαριάς, το Γεντί Κουλέ, το Κουσακλί Κουλέ και το Τοπχανέ Κουλέ. Κάθε τομέας έχει και μία πύλη, ενώ υπάρχουν άλλες δύο στο Γεντί Κουλέ, στο μέρος που κατεβαίνεις προς την πόλη. Όλες οι πύλες είναι μονές, αλλά πανύψηλες και πολύ οχυρωμένες Μέσα κι έξω απ' τους τομείς δεν υπάρχουν τάφροι, γιατί το έδαφος είναι πετρώδες και σκάβεται με δυσκολία. Επομένως, είναι εξίσου δύσκολο για τον όποιο εχθρό να σκάψει λαγούμια. Γενικά, είναι ωραίο οικοδόμημα κι απ' τις κατασκευές που δεν ζαναγίνονται εύκολα (ας το διασώσει ο Θεός!)».

Εβλιά Τσελεμπί,

Το βιβλίο των Ταξιδιών

Κείμενα: Χ. Καραγιαννικίδου, εκπαιδευτικός, 1^ο Γυμνάσιο Συκεών
Σχεδίαση: Κ. Στυλιανίδη, ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Σεμινάριο «Κάστρα και πραμάτειες. Πόλεις και βιωσιμότητα»,

29 & 30 Ιανουαρίου 2016, Θεσσαλονίκη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας,
Έρευνας και Θρησκευμάτων

ΙΔΡΥΜΑ
ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΜΑΘΗΣΗΣ

ΚΠΕ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ & ΒΕΡΤΙΣΚΟΥ — ΚΠΕ ΜΟΛΑΩΝ